

Dvanáct bodů z Berlína

Nově mezi křesťany a Židy

V létě roku 1947 se sešlo 65 křesťanů a Židů z 19 zemí, aby společně reagovali na tehdy nedávnou tragedii židovského společenství. Vytvořili Mezinárodní radu křesťanů a Židů (International Council of Christians and Jews, ICCJ). Po 62 letech, v červenci 2009 ICCJ na své výroční konferenci v Berlíně rekapitulovala svou dosavadní práci a vývoj vztahů mezi judaismem a křesťanstvím. Soupis úkolů, které na sebe přítomní Židé a křesťané berou, vyjádřila organizace v prohlášení *A Time for Recommitment: The Twelve Points of Berlin* (Čas pro obnovený závazek: Dvanáct bodů z Berlína). Podtitul zní: *Výzva křesťanským a židovským komunitám světa*. Body doplňuje historická studie k židovsko-křesťanským vztahům zejména od II. světové války.

První body jsou společnou výzvou křesťanským komunitám. Je třeba se varovat nejen rasového, ale i náboženského antisemitismu. To začíná již biblickou prací. Uvědomíme-li si židovskou identitu Ježíše a prvních učedníků, měli bychom představovat Starý a Nový zákon jako komplementární a vzájemně se potvrzující části Bible a ne jako protikladné, nebo jako její "vyšší" a "nižší" část. Doporučuje se tomu přizpůsobit i lekcionáře církví, kde je tato praxe. Křesťanská liturgie se má očistit od protižidovských projevů v kázáních, hymnech a modlitbách a má využívat duchovního bohatství židovské liturgie a interpretace pramenů. Ve studijních plánech křesťanských škol či seminářů se mají pravdivě a kriticky podat dějiny křesťanského antijudaismu a má se podpořit křesťanské studium židovských pramenů.

Podpora mezináboženskému dialogu obou vyznání předpokládá vzájemnou důvěru a uznání rovnosti. To pak umožňuje zahrnout i vzájemné kritické pohledy.

Křesťanská teologická práce má zásadně odmítnout mínění, že křesťané nahradili ve smlouvě s Bohem Židy. Je třeba odmítnout organizované úsilí o konverzi Židů a uznat společnou misi obou komunit při přípravě budoucího věku.

Křesťané se mají modlit (a usilovat) o pokoj pro Jeruzalém. To zahrnuje pochopení pro náklonnost Židů vůči jejich tradiční zemi i pro jejich spojení se státem Izrael, který chápou jako záruku svého fyzického a kulturního přežití. Kritika sionismu či politiky státu Izrael je oprávněna, ale nesmí jít o vyjádření antisemitismu.

Body 5-8 berlínského prohlášení jsou výzvou Židům a židovským komunitám. Vývoj vzájemné důvěry to umožnil. Ukazuje se, že se mýlí ti, kdo v ICCJ a jejích členských organizacích vidí jen úsilí křesťanů o přátelské vztahy k Židům a vlastní sebekritiku. Po desetiletích reflexí a úvah na sebe berou úkoly obě vyznání.

Židé mají uznat, že mnoho křesťanských komunit ve 20. století změnilo své vztahy k Židům. Zjistí to intenzivnějším dialogem s křesťany. Měli by ve svém prostředí poskytovat správné informace o křesťanství. Měli by studovat Nový zákon jako posvátný text svých křesťanských partnerů v dialogu, ale i jako dílo, které spolu s ranou rabínskou literaturou patří k dějinám soudobého judaismu.

Toto společenství by se mělo poprat s vlastními liturgickými texty, které se jeví jako rasistické a xenofobní. Uznají-li Židé, že jsou výrazem doby, kdy byli bezmocnou, pronásledovanou a pokořenou menšinou, budou schopni ve své liturgii nyní zdůraznit texty podporující otevřenost a toleranci a nově vyložit, změnit či vynechat ty, které jsou vůči ostatním problematické.

Pro mnoho křesťanů, kteří jsou v přátelských vztazích se Židy, je nesnadné podpořit jakoukoli podobu státní politiky Izraele, zejména vůči Palestincům. Z toho vznikala nedorozumění a napětí. Křesťané a Židé se na berlínské konferenci shodli na výzvě Židům, aby odlišovali dobře míněnou kritiku Izraele od antisemitismu, když přitom křesťané zároveň uznávají židovskou potřebu bezpečí zajišťovanou izraelským státem. Shoda vyjádřená v prohlášení se týká i výzvy, aby Židé zajistili stejná práva náboženským a etnickým menšinám žijícím v židovském státě a ve výzvě k mírovému řešení izraelsko-palestinského konfliktu.

Poslední čtyři body obsahují výzvy oběma společenstvím. Je třeba bojovat s negativními obrazy, které o sobě obě

vyznání navzájem mají. Je třeba odstraňovat vzájemné předsudky, povzbuzovat vzájemné studium svých textů a podpořit společnou sociální akci ve snaze uplatnit společně uznávané hodnoty. Takové jsou kroky očekávané mezináboženské a mezikulturní výchovy.

Nejde jen o to, aby vyznavači obou náboženství hleděli na sebe navzájem, ale aby společně sloužili širšímu lidskému společenství. Zahrnuje to stejná práva pro všechny nezávisle na jejich náboženství, pohlaví a sexuální orientaci. Jedni i druzí mají prosazovat politický, ekonomický a sociální prospěch náležící každé jedinečné lidské osobě. Proto mají být v kontaktu s politickými a ekonomickými útvary, v jejichž zájmu jsou dobré vztahy. Židy i křesťany uznávaná biblická výzva pečovat o Zemi vede obě komunity ke společné debatě a akci ve vztahu k tvorstvu.

Jednou z dnes 38 členských organizací z 32 zemí se stala i zdejší Společnost křesťanů a Židů, založená roku 1990. V této české společnosti se od jejího počátku seskupily osobnosti angažované v dialogu. K zakladatelům patří tehdejší provinciál dominikánů a nyní královéhradecký biskup Dominik J. Duka, vloni zesnulý profesor Jan Heller, jeho kolega též profesor Milan Balabán, oba z Evangelické teologické fakulty. Z židovské strany se podílí na činnosti SKŽ kromě jiných i tajemník Federace židovských obcí Tomáš Kraus a ředitel Židovského muzea v Praze Leo Pavlát. Zastoupení obou vyznání je však zatím nevyrovnané. Větší účast Židů by byla nanejvýš žádoucí. Ve dvou desetiletích existence SKŽ se střídala období čilé aktivity a stagnace. Pod vedením nedávno zvoleného předsedy, básníka, překladatele a terapeuta Adama Borziče se rozvinula nová aktivita. Společnost se k dvanácti bodům z Berlína přihlásila a zveřejní je ve svém periodiku nedávno přejmenovaném na Revue SKŽ. Očekává se diskuse o realizaci výzvy ve specifických českých podmínkách.

Ivan O. Štampach